žel prost = go free bo oproščen,

Ameriški proletariat je dosegel, da so Moyer, Haywood in Pettibone zdaj prosti možje

Naročnina:
Amerika $1.50 celo leto, 75c pol leta.
Europa $2.00 celo leto, $1 pol leta.

Subscription Rates:
United States and Canada, $1.50 a year, 75c half a year. Foreign countries $2 a year, $1 half a year.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

THIS PAPER IS DEVOTED TO THE INTERESTS OF THE WORKING CL[ASS]

Štev. 17. (No. 17) | Chicago, Ill., 7. januarja 1908. | Leto ... Vol. III

Cenjene čitatelje opozarjamo na povest "NIHILIST", ktero smo začeli priobčevati z današnjo številko "Proletarca". Povest je zajeta iz ruske revolucije in se opira na popolnoma istinite dogodke.

Slov. Nar. Pod. Jed.

V stari domovini imajo delavci bolniške blagajne in zavarovalnice proti nezgodam. V prvih so zavarovani za slučaj bolezni, v drugih pa za slučaj nezgode. Oba zavoda sta pod kontrolo države; v oba zavoda volijo delavci in plačodajalci odbornike, oziroma svoje zastopnike. Tako vsaj država deloma skrbi, da je vsak delavec zavarovan za slučaj nezgode ali bolezni. Premogarji in rudarji imajo tudi svoje bratovske skladnice, iz katerih ne dobe le podporo v slučaju bolezni in nesreče, ampak izplačuje se nesposobnim za delo tudi majhna pokojnina. Železničarji imajo poleg bolniške blagajne in zavarovalnice proti nezgodam še penzijski sklad, iz katerega dobivajo pokojnino, če so postali za delo nezmožni.

Kako pa naša republika skrbi za obrtnega delavca, premogarja ali železničarja? No, naša "slavna" republika se ne zmeni za delavca, če zboli, ponesreči ali postane za delo nesposoben. V naši republiki se dozdeva zakonodajalcem bolj važno skrbeti z zakoni za divjačino kot pa za delavca, ki ustvarja s svojimi rokami in umom narodno bogatstvo, na katerega so naši patriotični narodni ekonomi tako ponosni, da ob vsaki priložnosti kličejo v svet, da je največje vseh narodov.

Za delavca ne skrbi nihče; delavec je v naši veliki republiki prepuščen samemu sebi.

Ker je delavec prepuščen samemu sebi, je moral svojo usodo vzeti v svoje roke — pomagati si mora sam, ako noče, da ga gospodarske razmere v slučaji bolezni in nesreče ne potisnejo še na nižji življenski nivô.

Vsled tega so pričeli delavci snovati podporna društva in jednote, da se preskrbe za slučaj smrti, bolezni in nesreče. Vsa taka slovenska podporna društva in jednote v Ameriki so pa poleg navedenega namena imele še versko političen namen. V vseh takih jednotah, izvzemši nekaj društev, so silili člane, da so hodili k spovedi, plačevali davek za cerkev itd. Kdor se je temu uprl, tega so pa izločili iz jednote ali mu pa tako dolgo žugali z izobčenjem, da se je nepokorni član udal in z dvojno pokoro se očistil svojega poglavitnega greha — nepokorščine napram materi cerkvi.

Dokler so bile take razmere v jednotah, se enostavno niso mogli vpisati v jednote tudi delavci, ki se zavedajo svojega razreda, ki mislijo o veri in cerkvi svobodno, ki smatrajo vero za notranje čustvo vsakega posameznika, katerega ni treba obešati na veliki zvon, ker se s takim postopanjem le sramoti in zaničuje vero.

Takim delavcem je bil vstop zabranjen v jednoto. Kaj je torej preostalo takim delavcem drugega kot ustanoviti svojo lastno jednoto?

In res! Delavci in mali obrtniki, ki so mislili svobodno, so ustanovili Slov. Nar. Podp. Jednoto; ustanovili so velepomembno gospodarsko organizacijo za slovenske delavce in male obrtnike v Ameriki. Res so bili ob porodu še cilji in pojmi nekoliko nejasni. Pa saj to je otročja bolezen vsake organizacije, ki zgine takoj, ko se organizacija utrdi in učvrsti.

Delegaje na tretjem glavnem zborovanju S. N. P. J. v La Salle, Ill., so zvršili na jednoti veliko operacijo, za eno ji pa začrtali smer, v kateri se ji bo treba razvijati.

Že v ustavni izjavi je povedan načelni program jednote tako jasno, da ne bo nikogar več skominjalo zanesti verski boj v S. N. P. J. Tudi pravice in dolžnosti članov napram krajevnim odborom in osrednjemu odboru in naobratno so začrtane tako določno, da najpriprostejši delavec lahko vse razume. Svobodo članov omejuje svoboda odbornikov; svobodo odbornikov pa omejuje svoboda članov.

Ustanovil se je tudi poseben razred s tisoč dolarji smrtnine. Sploh so delegatje o vsaki točki debatirali stvarno, kar dokazuje, da so bili svoji nalogi kos, da so zaslužili zaupanje, katerega so jim poverila društva, ki so jih odposlala na zborovanje.

Po daljših ovirah in zaprekah je pričel poslovati nov odbor. In dasi se še danes z gotove strani delajo novemu odboru ovire, je novi odbor takoj v začetku svojega poslovanja pokazal, da se zaveda svoje težke naloge in da se mu gre res za blagor in procvit jednote.

Še centa ni imel novi odbor v rokah, ko je pričel poslovati, ker mu stari blagajnik ni hotel izročiti blagajne, vzlic temu je pa novi odbor dal v tisek zapisnik, ga razposlal, poleg pa še v kratki dobi nakazal vsem bolnikom bolniško podporo.

Ta nastop odbora nam dokazuje, da bomo imeli do prihodnje konvencije, ki se bo vršila leta 1910 v Clevelandu, O., vzorno in dobro gospodarstvo, ki je temelj vsaki gospodarski organizaciji.

Z ozirom na nov odbor trdimo smelo, da bo S. N. P. J., ako bodo člani podpirali osrednji odbor, največja in najkrepkejša slovenska jednota v Ameriki tekom par let, da bo jednota prava panoga za slovenski narod v Ameriki.

Komur niso človekoljublje, svoboda, enakost, bratstvo prazne in lepodoneče fraze, dotični bo podpiral novi odbor pri trudapolnem delu, agitiral bo med še brezbrižnimi tovariši — delavci, da jih pridobi za jednoto.

Le z združenimi močmi lahko ustvarimo nekaj krasnega in lepega! Zatoraj na delo jednotičarji, da bomo ob času četrtega glavnega zborovanja, zroč na svoje delo, lahko ponosno rekli: **Ta krasna stavba je naše delo!**

Torej na delo!

Proletarec —k.

JAVNA VPRAŠANJA NA "GL. SVOBODE CO."

Vsled redno ponavljajočega zbadanja s strani "Glas Svobode", stavimo na lastnike ali lastnika "Gl. Sv." naslednja javna vprašanja: Ima "Glas Svobode" še sodnjiskega upravitelja?

Ako ne, kedaj je bil pi sodniku razveljavljen?

Kdo so odborniki (predsednik, tajnik, blagajnik itd) "Glas Svobode Co.?

Upamo, da se odgovori in ustreže naši želji že v prihodnji številki.

Delničarji J. D. T. Družbe.

Socializem je edino zdravilo za bolno človeško družbo.

Od blizo in daleč

— Položaj v Goldfieldu, Nev., se je zopet zasukal. Vse kaže, da bo zvezino vojaštvo še v nadalje ostalo v tem rudarskem kraju kljub odredbi predsednika Roosevelta, da imajo čete zapustiti Goldfield. Lastniki zlatokopov in governor Spark so tako dolgo pritiskali na Roosevelta, da je ta dovolil, da odloči postavodaja države Nevada, ostane-li vojaštvo ali ne. Postavodaja mora torej imeti svoje špecijelno zasedanje — samo radi krvoželjne svojati, lastnikov rudnikov, kteri bi radi, da se strelja in mori štrajkujoče rudarje. Governor Spark se izgovarja, da je rudniško poslovno osobje, kakor tudi rudniška posestva, vedno v "nevarnosti" pred — rudarji, kteri baje hranijo veliko količino orožja (!) in streljiva. Če je temu tako, potem bi lahko izvršili rudarji "napade" še predno se jih motili zvezini vojaki, o čemur pa ni bilo še nič slišati. Sparku naj vrjamejo le kapitalisti in pa Roosevelt.

— Ameriška industrija ni še prebolela velike ekonomske krize. Produkcija jekla je padla v dec. m. l. skoro za polovico svoje normalne količine. Meseca januarja se bode izdelalo jekla najbrž le 20 do 25% normalne produkcije.

Passaic Steel Co. v Patersonu, N. J., velika jeklarska družba s $6,000,000 kapitalizacije, je bankerot; država ji je postavila oskrbnika.

— Na nekem novoletnem cerkvenem banketu v New Yorku je duhoven Francis Gordon napadel v svojem govoru socializem in radikalni unionizem. Dejal je, da socializem razdira (!) štrajke in je direktna cesta k ateizmu, nemorali in zločinom (!!). Edino le vera zamore rešiti svet (ha, ha, ha!) in ona je tudi edina protekcija pred socializmom. Takim ponižnim hlapcem kapitalizma ne moremo drugega reči kakor: prismode!

— V novi zemljiški škandal je zametan Robert L. Owen, senator nove države Oklahoma. Owen je obdolžen, da je nepostavnim potom kupil 4000 akrov zemlje od polnokrvnih Indijancev v najbogatejšem kraju države. Državni odelek za notranje stvari je uvedel preiskavo in rezultat iste je sedaj v rokah državnega tajnika Garfielda. Sledinji se zelo zanima za to afero in je že odredil tožbo proti senatorju Owenu.

— Po newyorškem vzoru pričenja se "rentni štrajk" tudi v Chicagi. Petindvajset varstvenih unij in drugih organizacij na zapadni strani mesta v židovskem distriktu, organiziralo je med seboj "The Radical Crisis Conference", ktera ima pričeti gibanje proti posestnikom hiš za nižjo rento. Gibanje pričelo se je s tem, da je petindvajset družin v Meisterjevem poslopju na Waller in 14th st. odpovedalo plačati rento tako dolgo dokler je lastnik hiše ne zniža. "Rentnemu štrajku" se bo najbrž pridružilo več tisoč rentarjev. Rentarji bodo zahtevali poprečno $2 znižanja rente. Socialisti podpirajo štrajk.

— Policija v Petrogradu je aretirala devetnajst oseb, ktere so zarotile se zoper življenje carice-vdove Marije Feodorovne. Zarotniki so bili tako svesti si svojega čina, da so že v nekem časopisu pod rubriko "Umrli" povabili sorodnike carice-vdove k njeni maši zadušnici. In to jih je največ izdalo.

— Pravdna obravnava proti 169 članom prve ruske dume v Petrogradu je končana. Iz med vseh obtožencev sta samo dva oproščena; ostalih 167 je pa obsojenih vsak na tri mesece ječe in v izgubo političnih pravic. Obsojenci so — kakor smo že poročali v zadnji številki "Proletarca" — podpisali znani viborški manifest po razpustu prve dume, kteri je bil naperjen proti vladi.

— Maksimiljan Harden, urednik liberalnega lista "Die Zukunft", v Berlinu je v drugi pravdi z grofom Moltkejem propadel. Porotniki so ga minoli petek spoznali krivim in obsojen je bil na štiri mesece zapora. Kakor je že znano, Harden je v svojem listu obelodanil neke ostudnosti iz kroža dvorne kamarile in grof Kuno von Moltke, ki se je čutil naj bolj prizadetega, je tožil Hardena. Pri prvi obravnavi je bil Harden oproščen, toda na pritisk dvorne kamarile je tožil Moltke ponovno in z neposredno pomočjo cesarja samega je dobil tožbo. Nemški časopisi poročajo da je dejal cesar Viljem Moltkeju: "Pojdite, grof; očistite se in ubenem stopite strupeni kači (Harden) na glavo!" Dvorni kliki se je sicer posrečilo zapreti Hardena, a s tem nikakor ni odstranjen smrad, ki puhti iz cesarskega Berlina.

Vabilo na naročbo.

Današnja številka 'Proletarca' je prva številka tretjega letnika. Začeli smo tretje leto boja za slovenski proletariat v Ameriki.

V enem mesecu, odkar izhaja "Proletarec" kot tednik, dokazalo je slovensko delavstvo, da je zrelo za delavsko samoosvoboditev. Pokazalo je, da hoče svoj časopis. Oglasilo se je lepo število novih naročnikov; vkljub krizi in slabim časom pridobil je "Proletarec" mnogo novih somišljenikov, novih prijateljev, novih moči.

Ali mi hočemo in moramo NAPREJ! Armada zavednih proletarcev mora rasti z dnevom in "Proletarec" mora prodreti v sleherni stan slovenskega delavca v Ameriki.

Vsledtega vabimo danes ob nastopu tretjega letnika vse cenj. slovenske delavce na naročbo "Proletarca". Vabimo stare naročnike, da ponove svojo naročnino za nastopno leto t. j. one, ki so bili naročeni še na mesečnik. Vabimo sodruge agitatorje, da podvoje agitatorično delo. Naročnina je majhna. Dolar in pol si lahko utrga vsak in za ta mali znesek ga bo obiskaval vsaki teden zvesti prijatelj "Proletarec", kteri mu bo razkril marsikaj novega, marsikaj zanimivega, marsikaj koristnega in marsikaj resničnega, kar ne bodo storili drugi radikalni, kapitalistično-liberalni in klerikalni listi.

Pridite z naročnino, a ostalo izvršimo mi. Podprite list gmotno, a mi bomo skrbeli, da bo vedno dovolj municije v zalogi — za kapitaliste, tirane in druge izkoriščevalce delavskega razreda, t. j. da bo list dobro pisan, poln podučnega, bičajočega in žgočega čtiva.

"Proletarec" je vaš, v vaših rokah je, torej glejte, da bodete ob koncu leta 1908 lahko ponosni na ta vaš list.

URED. IN UPRAV.

Pettibone oproščen.

TOVARIŠ HAYWOODA SPOZNAN NEDOLŽNIM.

Tožba proti Moyeru ovržena.

Dveletna bitka končana s zmago proletariata.

"Not guilty!"

Sodrug George A. Pettibone je oproščen. Porotniki so ga spoznali nedolžnim. Charles H. Moyer, predsednik Western Federation of Miners, je tudi prost; takoj po oprostitvi Pettiboneja je sodnik Wood formalno ovrgel tožbo proti Moyeru in preklical bond, pod kterim je bil od meseca julija m. l.

Tako se glasi vesela vest iz Boise, Idaho. Že zadnje dneve Pettibonove obravnave je bilo jasno, da je vsaka obsodba izključena. V četrtek 2. jan. je zagovorništvo končalo svoje delo in prepustilo obtoženca tožiteljstvu in porotnikom. Sklepčni govor na porotnike je imel Havley. Potezal se je sicer za obsodbo, toda v milejšem tonu, kakor pa zadnjič pri Haywoodu. Zagovorništvo je umaknilo vsak sklepčni zagovor; prepričano je bilo, da ga ni potreba. Clarence Darrow, kteri je hudo bolan, je odpotoval že pred par dnevi v Californijo, trdno uverjen, da bo njegov klijent bil prost.

Po končanem govoru Havleya 3. jan. je takoj začel sodnik Wood z svojimi inštrukcijami na porotnike. Kakor v Haywoodovem slučaju, tako je tudi tu povdarjal Wood, da se naj porota ozira le na Steunenbergov umor, ne pa na števile zločine v Coloradu in drugod, ktere je izpovedal Orchard. Ako porota sprevidi, da je Pettibone res kriv tega umora, potem naj ga obsodi a v nasprotnem slučaju pa oprosti. Porotniki so šli v svojo sobo okoli 9. ure zvečer (3. jan.) in se vrnili drugi dan v soboto ob 11. uri predpoldne. Njih izrek je bil: ni kriv. Takoj pri prvem glasovanju je bilo deset porotnikov za oprostitev, dva pa za obsodbo. Glasovanje je trajalo vso noč z istim rezultatom, dokler se ni slednjič izreklo vseh dvanajst za oprostitev.

Pettibone je zelo slab; že nad dva tedna je hudo bolan, tako da se je komaj vzdržal v sodni dvorani. Iz ječe, kjer so mu naznanili prostost, so ga odvedli naravnost v bolnico.

Z oprostitvijo Pettiboneja odpade tudi vsako sodno obravnavanje proti Moyeru. Za Steunenbergov umor se imata zagovarjati edino še Simpkins in Orchard.

Moyer, Haywood in Pettibone so prosti! Velika kapitalistična zarota na zapadu, obesiti te tri delavske voditelje, je zdrobljena v nič. Malone dve leti — aretirani so bili 18. februarja 1906 v Denverju, Colo., in nasilno protipostavno odgnani v državo Idaho — je trajal boj med ameriškim delavstvom in kapitalizmom za svobodo in smrt teh treh mož. Sedemnajst mesecev sta zdihovala Haywood in Moyer v idaških ječah — leto in deset mesecev je zdihoval Pettibone — in vsi po nedolžnem — po nedolžnem —

In slednjič je zmagala pravica. Zmagali so delavci na celi črti. **Prvič v zgodovini ameriškega proletarijata, v zgodovini boja med tiranstvom, izkoriščanjem in mezdno sužnostjo, posrečilo se ni kapitalistični mafiji, obesiti delavske voditelje, kakor je obesila John Browna, Philipsa, Spiessa** itd. itd. itd.

Justični umor se je ponesrečil. Na razvalinah kapitalistične konspiracije triumfira ameriški proletariat.

Živel Pettibone! Živeli zavedni delavci!

Delo in delavci.

Štrajki.

V Muncie, Ind., štrajkajo vslužbenci cestne železnice. Železniška družba hoče vseeno voziti s karami in v to svrho najemlje štrajkolomce in skabe. Največ štrajkolomcev prihaja iz Chicage. Med štrajkarji in skabi je že prišlo do nemirov in krajne oblasti so poslale prošnjo na governorja Hanlyja za vojaško pomoč. V sredo popoldne so skabje streljali v množico ljudi, ki je obsula karo, in ranili dva moža. V četrtek večer je naznanil governor Hanly iz Indianapolisa, da so štiri kompanije milice pripravljene za odhod v Muncie za vsak nadaljni slučaj izgredov.

Odpuščanje delavcev.

— V Phillipsburgu, N. J. je odpustila Ingersoll Rand Drill Co. eno tretjino svojih delavcev. Družba ima 3000 vposlencev.

— Jeklarne v Betlehemu, Pa., so odslovile 1500 mož. Ostalim so znižali delavni čas.

— Frisco železniška družba je pred enim tednom odpustila vse svoje stavbinske delavce kteri so bili na delu v Kansas City, Mo. Ista družba je odslovila že pred enim mesecem 500 mož iz svojih novih delavnic v Springfieldu, Mo., in od tistega časa jih še ni vposlila.

Znižanje plač.

— Tkalci pri Pioneer Silk Co. v Allentownu, Pa., ktera izdeluje svilnate trakove, imajo plačo znižano za 10 odstotkov. Poleg tega delajo samo 40 ur v tednu.

— Vodstvo New York Central železnice naznanja, da s 1. januarjem se zniža plača njenim vslužbencem za 10 odstotkov. 75.000 delavcev je prizadetih.

— St. Louis Smelting & Refining Co. v Desloge, Mo., je 1. jan. znižala plačo vsem svojim vslužbencem.

— V strojniških tvornicah v West Pittstonu, Pa., so znižali plačo delavcem za eno uro na dan za osemurno delo dobe plačanih le sedem ur.

Pričetek dela.

— Tvornice v Granite City, Ill. ktere so z dva tisoč delavci počivale nad mesec dni, zaposlile so včeraj (6. jan.)

— K plavžem Eastern Steel Co. v Pottsville, Pa., vrnilo se je na delo nad 1000 delavcev 31. dec. m. l.

— Southern Pacific železnica je odprla svoje delavnice v Sacramento, Cal., in stare delavce, ktere je nedavno odslovila, je zopet vzela na delo.

— Chicago & Alton železnica je takisto odprla svoje delavnice v Bloomingtonu, Ill., in vposlila stare delavce, kteri so bili nekaj dni brez dela.

— V kamnolomih v Keley's Islandu, O., so včeraj pričeli z delom. 600 mož je bilo tam brez dela.

— Heywood & Wakefield Co., mizarska tvrdka v Gardner, Mas. je zaposlila z 1800 delavci.

Kaj je z jeklarnami?

Kapitalistični listi, zlasti "Wall Street Journal", so bobnali pred enim tednom, da v par dneh se odpro vse jeklarske tvornice v zapadni Pennslyvaniji in iztočnem Ohio. Z otvoritvijo teh tvornic — pisali so listi — bode zaposlil od 50,000 do 75,000 delavcev.

Ta vest je naravno razveselila na stotine, na tisoče brezposlecev, ki že težko čakajo na zaslužek.

Toda ko se je pred par dnevi vprašalo od gotove strani zastopnike jeklarskega trusta v Pittsburgu, koliko je resnice na teh poročilih, odgovorili so le-ti, da ne vedo, kedaj se prične z splošnim delom po jeklarnah. Kolikor je do zdaj znano — rekli so agentje — odpre se le kakih trideset tvornic v New Castle, Pa.; za ostale tvornice in plavže se pa ne ve. Nadalje se je namignilo od strani jeklarskih družb, da delodajalci niso odgovorni, kar piše "Wall Street Journal" etc. Z drugimi besedami rečeno, kapitalisti se ne brigajajo za to, kar piše njeno časopisje, ktero je itak navajeno le na — bluff.

Pretepi za delo.

V South Chicagi pred vhodom v tvornice Illinois Steel kompanije se je vršil minolo soboto pretep med brezposelnimi delavci. Okrog 1500 mož broječa množica je silila k vhodu za delo; ker je pa hotel vsak biti prvi na vrsti in je nastala pred vhodom velika gnječa, začel se je prepir in naposled pretep.

Na lice mesta so prišli policaji in aretirali devet brezposlecev, ki so se vdeležili pretepa.

"Liga za brezposelne."

V Californiji se je pod vodstvom socialistov ustanovila podporna organizacija za brezposelne". Sedež organizacije je v Oaklandu, Cal. Liga ima že krajevne podružnice in sicer v Sant Jose, Stocktonu in Sacramentu. V San Franciscu imajo še te dni agitatorji velikanski shod, kterega namen je organizirati tudi podružnico "lige za brezposelne". Namen te lige je, skrbiti za nujno materialno pomoč naj bolj potrebnim brezposlecem. Podružnica v Oaklandu je že najela prostor za tisoč mož, kteri so brez strehe.

KAPITALISTIČNI UMORI.

— V Thompsonovi jeklarni v North Bradocku, sedem milj vzhodno od Pittsburga, Pa., je eksplodiralo tekoče železo. Rezultat: dva mrtva in trinajst hudo ranjenih.

— V premogovem rovu Bernal pri Carthage, New Mex., so 31. dec. eksplodirali plini. Rezultat: trideset premogarjev je zasutih in najbrže ne bodo niti jednega prinesli živega na površje.

"Hrvatska Zastava" denuncira hrvatske sodruge okrog "Radničke Straže" kot anarhiste in nihiliste. Ubogi urednik "Hr. Zastave!" Smeli nastop hrvatskih socialistov v Chicagi mu je tako zmedel možgane, da mesto rdečega vidi vse črno pred sabo. Mi mu svetujemo, da se naj uči, kaj je anarhizem in kaj nihilizem, zlasti pa, kaj je socializem, predno alarmira svoje čitatelje s takimi bedastočami.

Kapitalistom na Zapadu ni od cele zarote proti rudarski organizaciji ostalo drugega kakor jeden lažnjivi Orchard.

Delavec je opravičen do vsega produkta, kar ga sam producira.

"PROLETAREC."

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko $1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo $2 za celo leto, $1 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY, by

South Slavic Workmen's Publishing Company, Chicago, Ill.

JOHN GRILEK, President;
JOHN PETRIČ, Secretary;
ANTON PREŠERN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, $1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries $2 a year, $1 for half year.
ADVERTISING RATES on Agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC",
587 So. Center Ave., Chicago, Ill.

231

VPRAŠANJE NA SLOVENSKO JAVNOST.

(Izviren dopis iz Clevelanda.)

Odkar izhaja "Proletarec" kot tednik, smo pazno čitali tudi "Glas Svobode", da vidimo, kdo bo sprožil prvi strel proti svojemu nasprotniku. "Proletarec" se je fino in taktno ognil v vsaki številki "Glasu Svobode" češ, čemu polemizirati z listom, ki ne pozna dostojne polemike, ki v polemiki pozna le krepke, pa tud otročje psovke (škilav, škrbav, plešast itd.), ki dokazujejo duševno mizerije pisateljev polemik.

Vse drugače pri "Glas Svobode". Takoj v prvi številki so vsekali po "Proletarcu", ko je slednji poletel v svet kot tednik. To pikanje in zbadanje sta se ponavljala vsaki teden periodično. Vzlic temu je pa "Proletarec" **molčal potrpežljivo, da nam je to molčanje pričelo že presedati v Clevelandu in drugod.**

Komaj se je ustanovila Jugoslovanska delavska tiskovna družba in spremenila "Proletarca" iz mesečnika v tednik, je "Glas Svobode" prinesel na prvi strani z debelimi črkami, da se je ustanovila "Glas Svobode Co.", ki ima na prodaj svoje delnice po $10 komad.

Čitali smo ves članek petkrat in iskali imena odbornikov te družbe.

Vse zastonj! Iz članka nismo mogli posneti, kdo je predsednik, tajnik, blagajnik itd., ker tega niso le v članku, pač pa v celi "Glas Svobode" tiskali. Pač, nekaj smo našli. Koncem članka je bil podpisan g. M. V. Konda kot upravitelj.

Ker nismo našli odbora v "Gl. Svobode", zahtevamo, da se priobčijo imena odbornikov "Glas Svobode Co.", ako so se delnice postavile na trg.

Zakaj?

"Proletarec" je še kot mesečnik poročal, da je "Glas Svobode" v rokah sodnjiskega upravitelja radi dolgov, katerega je zahteval g. M. V. Konda napram sodr. Moleku in g. Kakerju. Takoj so odgovorili v "Glas Svobode", da je list le sekvestriran — torej ima logično po našem skromnem mnenju tudi sodnjiskega upravitelja.

Komaj je minolo nekaj tednov smo pa doživeli presenečenje — "Glas Svobode Co.", dasi še nismo čitali, da je sodnik določil, da sodnjiski upravitelj, ki je uradnik sodnika, preneha s svojim poslom.

Ali to nas še ni toliko razburilo. Bili smo na III. glavnem zborovanju Slov. Nar. Podp. Jednote kot delegatje. Čuli smo, kaj sta lepega povedala Klobučar in Konda drug drugemu v obraz. Spominjamo se, da je ta lepa izpoved prouzročila silen vihar na III. glavnem zborovanju.

Tudi ta izpoved še ni prouzročila pravega viharja v naših dušah. Prišlo je še huje!

Klobučar je poslal nek dopis proti novemu odboru v "Glas Svobode". Ta dopis se je priobčil v originalu — v spačeni slovenščini s primernim komentarom. Vsekalo se je po Klobučarju, da je bilo groza!

Par tednov kasneje je pa isti list — **Glas Svobode** prinesel dopis Klobučarja v pravilni slovenščini, v katerem se neusmiljeno udriha po novem odboru S. N. P. J.

V prvem dopisu g. Klobučar ni znal slovenski, pač pa v drugem. V prvem dopisu ni bil Klobučar nič, v drugem pa vse. Z eno besedo: blage duše so se našle.

Mi ne zamerimo Klobučarju, ako brani svojo kožo. Zamerimo pa komu drugemu.

Mi ne zamerimo posamezni osebi, če zamenja svoja načela, ker je posamezna oseba človek, in sam človek, ki ne more vedno zadeti pravo.

Ali vse kaj drugega je, če list zgreši svoja načela, če list **križari semintje, kot ladja jadrnica na razburkanem morju.**

Imamo druge slovenske liste v Ameriki, ki so socialističnim načelom nasprotni: "Glas Naroda", "Nova Domovina", "Am. Slovenec" itd. Priznati pa moramo tem listom, dasi so naši **nasprotniki**, da se drže svojega načela.

Al moremo to reči o "Glasu Svobode"? Kaj še!

"Glas Svobode" hvali danes človeka, jutri ga napada. In to naj bi bilo načelo? To naj bi bila doslednost?

"Glas Svobode" v vsaki številki in v eni sapi zatrjuje, da je **socialni** list. Priznamo to! Če bi bil list socialističen, en pa "socialen", tedaj bi ne preobračal tako gorostasnih načelnih kozlov.

Socalni list "Glas Svobode" lahko zaide na taka pota, kamor mu ne morejo slediti listi, ki zastopajo kakšno načelo. Socialni list "Glas Svobode" lahko napada vero z židovskega ali katerega drugega stališča v dolgem članku; pod člankom pa obuja kes v kratki uredniški opazki, kar se je tudi zgodilo pred nekaj tedni.

In zakaj?

No, "Glas Svobode" je **socialen** list, ne pa socialističen. To priznava "Glas Svobode" sam skoraj v vsaki številki.

Kaj pa pomeni beseda **socialen** dandanes v vseh svetovnih jezikih? Ako človek pravi, da je socialen, je družaben. Ako pripadam v družbo in sem **socialen**, sem lahko član 400 višjih — milijaderjev, ki se rede o žuljih in sragah kmetov, obrnikov in delavcev, ki skrbe za polnokrvno raso psov, mačk in konj.

Ako sem **socialen**, sem lahko član kakega kluba, ki skrbi za veselice, ki uči mladino plesati, plavati, ribariti itd. Ako sem "socialen", lahko prirejam družabne in zabavne večere, na katerih se veselo popiva in govori o vsem, le o tem ne, kako bi se spremenil današnji gospodarski sistem, ki je kriv, da delavci, obrtniki in kmetje žive v sužnosti. Ako sem SOCIALEN, sem lahko vse, le socialist ne.

In to so uvideli v stari domovini že tudi nekdanji krščanski socialisti. Dandanes se imenujejo le še **socialce** in ne več socialiste.

"Glas Svobode" tudi več ne trdi, da je **socialističen** list, ampak v vsaki številki pravi: **list je socialen.**

Slovenski javnosti pa stavimo vprašanje: Kteri list je socialističen? — **Socialni** "Glas Svobode" ali **socialistični "Proletarec"?**

Radovedneži iz Clevelanda in države Ohio.

TAJNIK TAFT IN SOCIALIZEM.

. . . Kapitalisti, čuvajte se! Kapitalisti, bodite oprezni! Kapitalisti, ne tirajte dežele v nesrečo z svojim vrtoglavim gospodarstvom, kajti posledice bodete pripisali edino le sebi. — Socializem raste, se širi in čaka ugodne prilike; kakor hitro bode ljudstvu presedal vaš individualistični sistem — prišel bo socializem; poplavil vas bo in vi bodete padli v roke — **nasilnemu proletarijatu** . .

V tem tonu, dasi z drugimi besedami, svari vojni tajnik Taft velike ameriške kapitaliste pred — socializmom. Taft, ljubljenec Rooseveltov, morebitni predsedniški kandidat na republikanskem tiketu in morebitni bodoči predsednik, vidi v socializmu nevarnost za kapitalizem. Taft vidi v socializmu nevarnost za sedanji kapitalistični sistem; skratka: on vidi v socializmu padec kapitalizma. Kakor je Taft zagrizen republikanec, tako je zagrizen pristaš kapitalizma. Karakterizujemo ga lahko kot fanatičnega zagovornika svojega razreda, a obenem tudi trezneža, ktrega skrbi bodočnost njegovega razreda. Taft zna ceniti moč nasprotnih političnih strank; on prizna, da je socialistična stranka v Združenih državah vedno večje in močnejše politično deblo. Vsled tega se tudi opravičeno boji, da bode nekega dne socializem pometel z današnjim kapitalističnim paševanjem. In ta katastrofa za kapitaliste bode prišla navzlic vsem "preosnovam" v kapitalističnem gospodarstvu, ktere tako očetovsko nasvetuje tajnik Taft. Bolnega kapitalizma ne izleči noben zdravnik.

Čujmo, kaj pravi Taft v svojem govoru bostonski "Merchants Association" v Bostonu z dne 31. dec. m. l. Govoril je o "paniki leta 1907" in po dolgem uvodu pravi sledeče:

"Združenje kapitala je ravno tako potrebno napredku, kakor so potrebni določeni vijaki in kolesa pri stroju; korporacije, tudi največje, so inštrumenti napredka. Toda če korporacije iščejo več kapitala, kolikor ga rabijo za kontrolo svojega businessa in to s sredstvi, ktera škodijo drugim korporacijam, tedaj se jih mora ustaviti potom zakonov.

Jaz nasprotujem, da bi meddržavne železnice prešle v last vlade. S temi železnicami morajo gospodariti še zanaprej privatne korporacije. Vladna lastnina železnic pomenja socialistično državo; daje moč centralni vladi in to je nevarno. To bi bil velik korak od individualnizma, kteri je potreben pravemu napredku. Nasprotno pa nihče ne more zagovarjati železniškega sistema, kteri potom tajnih rabat nepostavno okorišča truste proti pravilnim prevoznim družbam. Da se tem nepravilnostim naredi konec, treba je skrbne regulacije železnic in jih podvreči tribunalu, kteri sestoji iz ljudstva in kteri v slučaju pritožb takoj nastopi proti krivcem.

Ako se ne morejo ustaviti nepravilnosti v monopolu in diskriminaciji; ako se bodo množile in rastle ter vtrdile mnenje, da je pod sistemom individualizma in privatne lastnine nemogoče zatreti tiranstva in izkoriščanja, tedaj bode triumfiral socializem in privatnega lastništva bode konec.

Itd. itd."

Tako pravi Taft. On je predvsem mnenja, da je treba "popraviti" sistem in sicer doma, ne pa čakati socialistov.

Nekaj je pa vendarle resničnega povedal Taft, kar nam socialistom imponira: rekel je, da bode triumfiral socializem, ako se kapitalizem ne ozdravi sam. Mr. Taft torej pripozna socializem kot edino sredstvo proti današnjemu gnjilemu sistemu.

STVAR IN VZROK.

Že par let sem se mnogo čita v ameriškem časopisju o tretjem predsedniškem terminu sedanjega predsednika takozvanega "divjega jezdeca", Theodora Roosevelta. Da je Roosevelt svoječasno računal na ta tretji termin, dokazuje nam to njegovo zadnje potovanje po državah, spojeno z njegovimi vsestranskimi, bahaško trakulskimi govori o ameriški prosperiteti. V vseh svojih govorih je Roosevelt lepo "čenčal" svoj karakter, hoteč se prikupiti obema razredima, delavcem in kapitalistom, ki so stojita v odprtem boju. Toda pri tem je padel predsednik v šmir; ni dobro igral vloge dveh obrazov. Popravljajoč svojo zmoto, je pa še bolj spridil karto, s ktero je hotel igrati ob prihodnjih volitvah.

Tako se je salamensko modri Roosevelt grdo udaril, ko je Haywoodu, Moyeru, Pettibonu in Debsu, torej delavskim voditeljem s železniškim kraljem Harrimanom vred, pritisnil pečat 'nezeljenih državljanov'. Eugene V. Debs je kot v odgovor stavil predsedniku v dveh odprtih pismih taka vprašanja, na ktera ni še do danes odgovoril. Imenoval ga je strahopetca v Beli hiši in pripomnil: Ako se šteje Roosevelt željenim meščanom, potem si jaz štejem v čast biti "neželjen državljan".

Da se ljudje sploh niso strinjali s takim nazivanjem delavskih vodij, dokazali so to porotniki v Boise, Idaho, ko so sodruga Haywooda spoznali nekrivim. Ti porotniki niso bili "nezaželjeni državljani", niti socialisti, marveč veliki čestilci Roosevelta in njegove klike, kar se jih je moglo dobiti v okolici Boise.

Najlepša pa pride Wm. D. Haywood, "neželjeni državljan", kteri je Rooseveltu in kapitalistom na Zapadu tako belil glavo, kako ga bi spravili na vešala, kterega so nepostavno odgonskim potom odpeljali iz Colorada v Idaho, — bode kandidat za predsedniško mesto.

Ali je kteri predsednik Združenih držav kedaj doživel večjo moralno zaušnico? Kratko in stvarno: do sedaj še ne.

Odgovoru iz delavskih vrst so se pa pridružili tudi kapitalisti. Harriman mu je dal vedeti od svoje strani, da naj bo (Roosevelt) previden, če noče imeti v javnosti stvari, ktere so še med njima. Naravno, predsednik je tudi to klofuto spravil v žep.

Tako se je našemu kralju v fraku in cilindru izjalovilo eno sredstvo, kterega je mislil vporabiti za svoj tretji termin. Začel je z drugimi sredstvi. Proklamiral je (navidezno!) boj proti trustom. Roosevelt proti trustom! Kje je pamet, kje resnost! Roosevelt, reprezentant kapitalističnega razreda, se naj bori resno proti kapitalistom, torej proti svojemu razredu. Mu ne vrjamemo. Ko bi on hotel res škodovati trustom, potem bi moral iti v socialističen ali anarhističen tabor; a tega ne stori. Zakaj? Zato, ker Mr. Roosevelt igra le vlogo velikega komedijanta za svoj volilni manever.

To je dovolj vzrokov, da je Rooseveltov tretji termin — dvomljiva stvar, ako bi tudi kandidiral.

Najlepše si je pa naš mogočni "vladar" postlal pot s tem, da je pod njegovo "vlado" izbruhnila denarna in gospodarska kriza. Krize sicer ni povzročil predsednik s svojimi zmedenimi govoranci; povzročil jo je krivični proizvajalni sistem. Ker so pa kapitalisti nositelji tega sistema in je Roosevelt glava kapitalistične vlade, ni izključeno, da je tudi on kolikortoli zakrivil krizo. Mnogi, zlasti privrženci republikancev tudi trdijo, da je Teddijev "boj" zoper trustijane eden glavnih izvorov krize. Rockefeller, kterega oziroma Standard Oil Co., je sodnik Landis obsodil na 29 milijonov dolarjev globe, je lahko potegnil svoj denar iz prometa in s tem zmedel finančni položaj.

Naj bo kakor, že hoče, stvar ima le toliko pomena, da jo bodo porabile razne politične stranke v prihodnji volilni borbi. Da bode vsa ta zmedena politika s zlemi posledicami od strani Mr. Roosevelta dobro služila tudi socialistom, je to samoumevno. Delavci že vedo in bodo vedeli še več, kedo je kriv sedanjih žalostnih razmer. Vedeli bodo tudi, kaj jim je storiti, da se v bodoče preprečijo take razmere.

Koncem vseh koncev je pa Theodor tudi sam sprevidel, da ne more več igrati na svojo karto, zato je pa častno izjavil, da ne kandidira več. Ustavno načelo — pravi Teddy — mu ne dopušča, da bi tri termine zaporedoma predsedoval republiki. Torej v skrajni zmedenosti se je šele spomnil tega. Kapitalistični listi bodo pa imeli še te mesece, ktere ima Teddy presediti na predsedniškem stolcu, lepo priliko pisati o njegovih medvedjih lovih, kot najvažnejše dnevne vesti.

S. Kavčič.

DOPISI.

Seattle, Wash., 24. dec. 1907.— Brezposelni in brez denarja v žepu so delavci v Vancouver, B. C., dosegli vsaj toliko, da ne bodo gladu mrli. Sila kola lomi: človek s praznim želodcem pa še več, če prikipi mizerija do vrha. Gladni delavci v pogled vsega v obilju so čutili to potrebo in zahtevali dela ter hrane v Vancouver, B. C.

Velika množica lačnih delavcev se je napotila proti "City Halli" in zahtevala delo od župana ter mestnega sveta. Zahtevam se je ugodilo. 800 najbolj potrebnih delavcev je takoj dobilo delo in sicer tristo delavcem je delo preskrbelo mesto, dvesto provincija, tristo pa Dominion government. Razen tega je dovolil mestni svet tritisoč dolarjev za one, kteri še niso dobili dela. Vsaka pomoči potrebna oseba dobi 30c na dan za hrano; glede prenočišč poročilo molči. Malo, a bolje kot nič.

Tako v Vancouveru, British Columbia. Kaj pa v 'naprednem' (?) Seattle, — kakor ga nazivljejo — kjer je 10,000 brezposelnih?

Strmite! Neka večja tukajšnja restavracija je postavila košaro peciva — ne baš svežega — pred vrata, češ, pomagaj si sam, kdor je lačen. Ta nenavadni zaklad za lačne siromake, kteri se je hitro manjšal, je pa zapazil policaj in to takoj telefonično naznanil načelniku policije, Wappiju. Kakor strela je ta novica zadela Wappija; ni imel časa vprašati župana ali seattlskega carja št. 1 za svet, kajti, kakor pravijo, korakal je že par minut po tistem policaj v ono restavracijo in zapovedal nemudoma odstraniti košaro s kruhom, češ, za lačne skrbi mesto.

Kako pa mesto Seattle skrbi za brezposelne in lačne delavce, sprevidel si sodrug čitatelj že iz mojega zadnjega dopisa v "Proletarcu", ako si ga čital. Ako nisi, potem pa čitaj tole v dokaz:

21. t. m. je en lačni delavec pobral steklenico mleka pred vratmi neke hiše in jo vtaknil v žep, misleč, da ga nikdo ne vidi. Kaj se zgodi? Komaj se je skril za vogel in nastavil steklenico na usta, zgrabi ga že policajeva roka in hajd na policijo. Tam je pa dobil samo **dva meseca za na "chaingang"** — za steklenico mleka.

Tako skrbi naš Wappy, seattlski car št. 2, za delavce, da ne mrjejo od gladu.

Ivan Šolar.

Knjižico **"Naša bogastva"**, jako poučljivo za delavca, je dobiti v upravništvu "Proletarca". Cena 5 centov. Kdor naroči več izvodov, ima popust.

Znanec, kteremu si večraj dal čitati "Proletarca", je danes pripravljen naročiti se nanj. Obišči ga!

Pinkertonec McParland namerava baje na prihodnji svetovni razstavi izložiti Pettibonejeve — bombe.

Za raznovrstne tiskovine,

kakor: **pismen papir in kuverte s firmo in naslovom, računske liste, vizitnice, business-karte, letake, plakate, trgovska vabila; dalje pamflete, knjiznice, društvena pravila, udninske knjižice, vstopnice za veselice, kuverte** itd. se obrnite na

"Proletarca"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Naročene tiskovine izdelujemo v unijski tiskarni in sicer točno, dobro in po zmernih cenah.

Preskrbimo tudi prevode iz angleškega, nemškega itd. v slovenščino in naobratno.

Priporočamo se zlasti sodružnim socialističnim klubom in bratskim društvom pri S. N. P. J. v nabavo potrebnih tiskovin.

Sodrugi k sodrugom!

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena z najboljšimi pijačami, unijskimi smodkami in prostim prigrizkom.

Dvorane za društvene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.

Potujoči rojaki v dno dobro došli.

Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk

Frank Mladič

587 So. Center Ave., Chicago, Ill.

"Socializem vas (kapitaliste) bo dobil in pokosil, ako se ne čuvate!" — Vojni tajnik Taft.

Socializem je solnce, ktero bo enkrat posijalo tudi v najtemnejšo bajto siromašnega delavca.

KAKO PRIDE VAŠ DENAR NAJVARNEJE V STARI KRAJ?

Če ga pošlete po Mohor Mladiču, 617 So. Center ave., Chicago, Illinois. On je v zvezi z g. Sakserjem v New Yorku in pošilja denar točno, varno in zanesljivo v stari kraj.

Ako potujete v stari kraj ali želite koga svojih sorodnikov ali prijateljev vzeti v Ameriko, potem istotako kupite vozni listek pri Mohor Mladiču. On preskrbi dobro in hitro vožnjo po najnižjih cenah.

Mohor Mladič,
617 So. Center ave., Chicago, Ill.

I. STRAUB

URAR

336 W. 18th St., Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

Obiščite ga!

GOSPODINJE POZOR

Najboljše, najfinejše in okusnejše meso prodaja po najnižji ceni slovenski mesar

MIHA LACKOVIC

376 W. 18. Street Chicago

Klobase in šunke pošiljam tudi izven Chicage proti C. O. D. podvzetju, ako se naroči 25 funtov.

Pišite za cenik v slovenskem jeziku.
Za Chicago in okolico je moj zastopnik —
JANEZ TRŠKAN.

M. Lackovič in Fr. Smetko,

376 W. 18. Street Chicago

moderno opremljena slovenska trgovina z jestvinami (grocerija.)

Najboljši riž, kava, čaj, moka itd, sploh vsakovrstno domače in prekomorsko blago vedno sveže po najnižji ceni na prodaj.

Na zahtevo razvažam blago tudi na dom, za kar nič ne računim.

Po PRISTNE KRANJSKE

suhe klobase

pojdite k

Jos. Čežar-ju

387-17th St., Chicago, Ill.

Ponaročilu jih dobite tudi na dom.

Delavci, organizujte se v socialistične klube! V organizaciji je izobrazba in moč.

DELAVCI!

Denar ni zgubljen. Kupite "stock" Jugoslovanske Delavske Tiskovne Družbe in postanite lastniki edinega slovenskega delavskega tednika v Ameriki. Delnica stane $10. Plača se lahko v dveh obrokih po $5. Pišite za pojasnila.

Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba

587 So Center Ave. Chicago, Ill.

Stranka.

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA
s sedežem v Chicagi, Ill.

— Jugoslovanski socialistični klub št. 1., Chicago, Ill. Anton Prešern, predsednik; Frank Podlipec, fin. tajnik. Klub ima svoje redne mesečne seje vsako zadnjo soboto v mesecu v prostorih sodr. Fr. Mladiča, 587 So. Center Ave.

— Slovanski socialistični klub št. 2 Glencoe, O., Ignac Žlembergar, predsednik; Ivan Kravanja, tajnik.

— Jugoslovanski socialistični klub št. 3. Conemaugh, Pa. Frank Podboj, predsednik; Štefan Zabric, tajnik.

— Jugoslovanski socialistični klub št. 4. La Salle, Ill. Jos Bratkovič, predsednik; Valentin Potisek, tajnik.

Vsa poročila in dopisi socialističnih klubov, kakor tudi posameznih sodrugov, tičoči se socialistične stranke, se naj pošiljajo glavnemu tajniku, John Petrič, 718 W. 19th St., Chicago, Ill.

Splošni pregled.

— Chikaške sodruge in ostale rojake opozarjamo na domačo zabavo, ktero priredi lokalni jugoslov. socialistični klub v soboto večer dne 25. januarja v dvorani sodr. Fr. Mladiča na voglu 18th st. in Center Ave. Polovica čistega dobička gre v korist "Proletarca".

— Glasom poročil iz Londona so socialistične stranke v Angliji, Nemčiji, Franciji in Italiji napredovale za ogromno število svojih članov v ravnokar zaključenem letu.

Iz starega kraja.

Slovenski socialno-demokratični akademičarji na Dunaju so ustanovili svoj klub. Ta ustanovitev je postala naravnost potrebna, ker so prišla skoraj vsa dijaška društva, ki so bila izpočetka namenjena reševanju gmotnih dijaških vprašanj in izobrazbi, v politične struje strankarski fanatizem se je v nekaterih prelevil že v neznosno tiranijo. Če so hoteli akademičarji socialističnega mišljenja dobiti prilike za mirno in resno socialno izobrazbo, jim torej ni kazalo nič drugega, nego ustanoviti svoj klub. Odkritosrčno pozdravljamo novo organizacijo in upamo, da dobi zatirano slovensko ljudstvo iz nje mnogo krepkih, s temeljitim znanjem oboroženih sobojevnikov.

Zadruga poljedelskih in gospodarskih delavcev je najnovejša strokovna organizacija v Avstriji. Ustanovljeni shod je bil dne 27 oktobra v Morchensternu na Severnem Češkem. Koliko zaprek so imeli poljedelski in gospodarski delavci, preden so dosegli svojo organizacijo, kaže že to, da so morali trikrat predložiti pravila, preden jih je vlada vzela na znanje. Zveza ima že danes pet podružnic. Čas bi bil, da bi se zdramili tudi slovenski delavci, ki obdelujejo zemljo in gozdove. Mnogo jih je in veliki trpini so. A brez organizacije tudi na Slovenskem ne pridejo do boljšega položaja.

Podporno delovanje strokovnih organizacij. Izmed 66 avstrijskih centralnih organizacij, ki so leta 1906 štele 448.270 udov, imajo vpeljane podpore za sledeče slučaje: Za potovanje 50; za brezposelnost 57; za bolezen 42; za onemoglost 8; posmrtno podporo 36; za slučajne potrebe 39 organizacij. Vidi se torej, da smatrajo organizirani delavci za najbolj potrebne podpore na potovanju in v slučaju brezposelnosti. Potovalne podpore nimajo vpeljane gledališki delavci, železničarji, delavci v lukah, trgovski pomočniki, domači delavci, natakarji, uslužbenci v bolniških blagajnah, privatni uradniki in tobačni delavci. V teh strokah je potovanje zaradi dela le izreden slučaj. Brezposelne podpore pa ne dajejo organizacije sezonskih delavcev, ki so redno vsako leto več mesecev brez dela. Splošno gredo organizacije za tem, da zagotove najvišje podpore za slučaj brezposelnosti, ki delavca res najhujše zadene. Poprečno so iznašale podpore za posameznega člana leta 1906: Potovalna 0.28 K; brezposelna 1.98 K; bolniška 1.25 K; za onemoglost 0.39 K; posmrtna 0.26 in za slučajno potrebo 0.69 K.

ŠČIPALICE.

"Sodrug" Harden je šel v štirimesečni zapor. Oh, ali mu ne bi bilo dobro posvetiti nekaj trakuljasto jokavih verzov?!

* * *

"Kriza spada že v zgodovino". Tako pravijo v New Yorku. Ko bi le — toda v očigled žalostni resnici, da je še vedno na tisoče ljudi brez dela, in da še vedno odslavljajo delavce, moramo reči, da take govorice so posledica — možganske krize.

* * *

"Danica" je torej zašla. Hm! — kaj se če; take "umazane" zvezde lahko izhajajo in zahajajo brez vpliva na nas, kajti naše oko jih ne vidi. Vse drugače je z — meteorji, ki se bliskajo v glavi kakega "socialca" . . .

* * *

"Socialci" agitirajo za "socialne" klube, kteri naj spadajo k "socialni" stranki. Znamenje napredka! Žlo je le, da dotično "socialno" glasilo ne zastopa nikakršne "socialne" stranke, kamo bi še **socialistično!**

* * *

Angleški sodrugi se ne bodo malo začudili, ko zvedo, da med nami eksistira tudi "Social Party". Potolažili se bodo pa, ko se jim pove, da to stranko tvori le par neškodljivih oseb.

* * *

"Undesirable štrajkar s kaso" v So. Chicagi ima vendar še toliko milosti pri svojih "nasprotnikih", da tiskajo njegovo častito ime v bivšem Jednotinem glasilu s pristavkom "blagajnik". Bene!

Pred leti smo čitali skoro na vsaki slovenski knjižici in knjigi, z dovoljenjem častitega, visokega knezoškofijstva.

Danes pa čitamo v socijalnem tedniku: Priobčimo z dovoljenjem "Socijalne Stranke" v Ameriki.

Imena so menjali sistem je pa ostal isti.

* * *

S začetkom sedmega letnika je socijalni tednik občutil potrebo, da se ustanove socialni klubi in se združijo s socialno stranko. Imenitno! Naj bi še socialni tednik povedal koliko je razlike med socialističnimi klubi, med socialno in socialistično stranko. Vsaj bi bili potem slovenski delavci in mali obrtniki na čistem.

* * *

Socialni tednik piše da volijo v socialnih klubih tudi "literaturnega agenta" uradnikom.

Prosimo, da bi nam besede literaturni agent povedali v slovenskem jeziku, da bomo vedeli, kakšen posel ima ta uradnik.

* * *

V socialističnih klubih imamo kot socialisti leodbornike in zastopnike, v socialnih klubih imajo pa uradnike. So pač socialci ne pa socialisti. Za to tudi razumemo, da še vedno vnemajo za gosposko — pa tudi cilinder in frak, ki je znak uradniškega dostojanstva.

* * *

V hrvatskem dnevniku v New Yorku plakajo, da so Zottiju ukradli hrvatski socialisti program. Škoda, da hrvatski dnevnik ne pove katerega. Mi ne verjamemo, da so hrvatski sodrugi tako bedobni, da nameravajo ustanoviti novo par brodarsko družbo in s prodajo delnic delati konkurenco Zottiju.

OD UREDNIŠTVA.

Francetinov Frank: Škoda; poslanih verzov ne moremo porabiti, ker so došli — prepozno. Take stvari so le času primerne. Obljubljeno gradivo pa le pošlite. Zdravi!

Agitatoričen del.

Sledeče sodruge zastopnike priporočamo delavcem, kteri so v njihovem obližju Pooblaščeni so pobirati naročnino in oglase za "Proletarca" ter prodajati delnice za Jugoslovansko delavsko tiskovno družbo:

John Kravanja, Box 101, Glencoe, O.

Valentin Potisek, 1231 Main St., La Salle, Ill.

John Dejak, 1385 E. 39th St., N. E., Cleveland, O.

John Žigon, Box 140 Conemaugh, Pa.

Dominik Petrič, Louisville, Colo.

John Medved, Box 33, Cumberland, Wyo.

Frank Udovič, 539 W. 18th st. Chicago, Ill.

Nadalje priporočamo somišljenikom v dotičnih naselbinah sledeče sodruge agitatorje:

Frank Drmota, Box 96 Morgan, Pa.

Simon Kavčič, Virden, Ill.

Frank Podboj, 759 Coleman ave., Johnstown, Pa.

Mike Žugelj, Box 202 Murray, Utah.

Sodrug John Dejak, Cleveland, O., je poslal $4.40 naročnine.

Sodrug Frank Spendal, Bridgeport, O., je takisto podpel "Proletarca" s $3.00 naročnine.

Sodruga John Bedene in Frank Krajzelj iz Frontenac, Kans., sta se spet oglasila s petimi novimi naročniki.

Oglasil se je tudi sodrug Valentin Potisek iz La Salle, Ill., z novoletnim darilom: dva nova naročnika.

Sodrug Fr. Udovič je na novoletni praznik nakolektal v Chicagi $3.75 naročnine in 25c listu v podporo z geslom "ker lažejo, da nimamo več krize."

SMODNIK IN SVINEC ZA ŠTRAJKARJE.

V Muncie, Ind., kjer štrajkajo vslužbenci cestne železnice, je na ukaz governorja Hanlyja zadnjo soboto jutro dospela državna milica. Vseh miličarjev je okoli 1100 mož. Istodobno je prišlo iz Chicage sto stavkokazov, ktere je kompanija takoj postavila na mesta štrajkarjev. Vojaki se imajo na "višje povelje" voziti v karah in streljati odmah, kakor hitro se pojavi na ulicah kak odpor. Oboroženi so dobro in za vsak slučaj bodo rabili — ostre patrone.

Prebivalstvo v Muncie, ktero povečini simpatizuje s štrajkarji, je zelo ogorčeno radi prihoda miličarjev.

ZAVAROVAJTE SVOJ ŽELODEC.

Pred časom so prinesli časniki vest, da je Kubelik svetovno znani goslar dal zavarovati svoje prste za primerno svoto denarja, vedoč, da izguba prstov pomeni za njega izgubo vseh dohodkov. Za njega so prsti najvažnejši del života, za nas je pa želodec.

Ali ga lahko zavarujemo? Gotovo! V najprvi vrsti moramo pazno skrbiti za njega, ko se pa pokažejo prvi znaki zapričete bolesti pa moramo rabiti Trinerjevo grenko vino. To sredstvo je najboljše zavarovanje proti mnogim boleznim, ker to sredstvo vselej pomaga, da želodec prebavlja izborno, množi želodčni sok in okrepča želodčne mišice. Želodec bo potem lahko zvrševal svoje delo, prebavljal bo najtežje hrane. Mi vemo, da je dobro prebavljanje podlaga dobremu zdravju in polni in čvrsti moči. Zdr. drž. Ser. št. 346 jamči, da to sredstvo nima vsebi škodljivih snovi.

Dobiva se v vseh lekarnah in dobrih gostilnah.

Jože Triner, 616-622 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Proletarci, skrbite, da bo "Proletarec" prodrl v slehernî proletarski kotiček.

Bomba v bančnem poslopju.

V klet novega marmornatega poslopja First National banke v Kansas City, Mo., je v petek nek neznanec vrgel bombo, ktera je eksplodirala s silnim pokom. Tri osebe so ranjene; jedno smrtno. Bomba je napravila poslopju $10.-000 škode.

Haywood ni več tajnik W.F. of M.

Iz Denvera, Colo., poročajo, da Wil. D. Haywood ni več tajnik in blagajnik v osrednjem odboru organizacije Westerns Federation of Miners. Na njegovo mesto je izvoljen Ernst Miller. Haywood bode baje zdaj nastopil kot potujoč predavatelj.

Kapitalisti se ponašajo z rudarji Calumeta Hecla bakrene družbe v Calumetu, Mich., kot najinteligentnejšimi delavci cele Amerike. Nek kapitalistični list je pisal, da so ti rudarji častno (!) priznali, da z ozirom na padle cene bakra ne morejo veliko zahtevati od kompanije in zato so zadovoljno (?!) sprejeli znižanje plače za 12½ odstotka. Tako neusmiljeno norce briti iz delavcev znajo le kapitalisti. Vsakdo, komur je le količkaj znan "Copper Country", kjer se nahajajo Calumet & Hecla rudniki, ve, da so ondotni rudarji, dasi brojijo na tisoče, popolnoma brez moči napram kapitalistom, ker niso — organizirani. Tam ni unij ;tam ni svobodnih delavcev, na ktere bi morali računati plačodajalci kakor drugod. Mesto teh se pravi pravcati sužnji rudniških družb, kteri se ne morejo nikamor ganiti. In zato, ker so neorganizirani in brez moči, zato so v očeh kapitalistov — inteligentni; zato, ker so sužnji, ker so prisiljeni storiti, kar se zljubi kapitalistom, zato so — zadovoljni in dobri. O, rudarji, rudarji! Kako dolgo bodo še iz vas norce brili?

SLOVENCI POZOR!

Pišite za cenik!

Slovenska naselbina v Ripley in Butler Co., Missouri, se množi dnevno!

Rojaki! Ali res nočete sedaj kupiti zemljišč, ko se še najboljša zemljišča poleg železnic po 10—15 dolarjev aker na prodaj? Rojaki! Ali res nočete postati svobodni ameriški kmetje? Ali res radi poslušate žalostne glasove parnih piščalk v tvornicah in rudokopih?

Mi upamo, da ne!

Slovenci čitajte državna poročila Zdr. drž., kaj je kmetijstvo v naši veliki republiki! Ali pozna, kdo kmeta v Zdr. drž., ki ima slabe čase?

Oglejte zemljišča v južnem Misouri-ju. Nikjer lepšega sadja, trt, žita kot v južnem Missouri-ju. To je gola resnica. Ako ne verjamete, prepričajte se!

Naznanjam tudi, da sem zastopnik za največjo drevesnico na svetu in največjo trtnico v Ameriki.

Ako rabite semena za poljske in vrtne pridelke, obrnite se name. Blago najboljše vrste, cena najnižja. Pišite na naslov:

FRANK GRAM, edini slov. zastopnik za zemljišča, semena, sadno drevje, trte itd. itd., 576 W. 21st St., Chicago, Ill.

Pišite za cenik.

FINE SMODKE,

vedno sveže pivo, izborno vino in fino žganje se dobi v

GOSTILNI

J. J. Vodak & Sons

683 Loomis St., CHICAGO, ILLINOIS

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovencem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primerni ceni.

Pridite, pripeljite znance in prijatelje, da se prepričate!

Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar,

316 W. 18th St., Chicago

EMIL BACHMAN
BADGES, FLAGS, BANNERS & CAPS
580 SOUTH CENTER AVE. CHICAGO

Največja slavjanska tvrdka bander, zastav društvenih kap, prekoramnic, regalij in drugih stvari za društva.

☞ Pišite v slovenskem jeziku po moj 80 strani velik cenik, ktere ga pošlem zastonj.

Andro Simulič.

PEKARNA.

Fino pecivo vedno v zalogi.

11 E. 22nd St., Chicago.

TRI glavna in najboljša zdravila.

ZBOLJŠANE, LAKSATIVNE, KININ-KROGLJICE.

Ozdravijo prehlajenje v glavi v 12 urah. Prvi dan je treba použiti vsako uro eno krogljico do desetih ur; potem pa trikrat na dan dva do tri dni. Za akutni glavobol je treba vzeti 4 krogljice, pomaga v eni uri. Cena 25c.

HERMANEKOV BALZAM ZA KAŠELJ

je najboljši pripomoček proti kašlju, gripi, sušici prehlajenju in bolnemu vratu. Cena 25 in 50c.

HERMANEKOVO ELEKTRICNO OLJE

je najboljši pripomoček zoper bolečine v prsih in hrbtu, zobobolu, glavobolu, reamatizmu, uhobolu, spahnenju itd. Cena 25 in 50c. **Izdeluje in prodaja**

J. C. HERMANEK, lekarnar, 585 Center av

Cor. 18th Street, Chicago, Illinois.

Slovencem

in bratom Hrvatom se priporočam v poset mojega, dobro urejenega

SALOONA

kjer jim bo vedno postreženo z dobrimi pijačami, unijskimi smodkami itd. Imam tudi 'pool' ali igralno mizo.

FRANK HUDALE,
611 So. Center Ave., Chicago

Slovenska gostilna pri Franc Čechu.

Rojaki, kteri žele piti naturalno, doma izdelano vino, naj se oglasijo pri meni. ☞ Potujočim rojakom dam stanovanje in hrano po nizki ceni. Točim vse PIJAČE, ki spadajo k gostilni. Priporočam se v obilen obisk. S spoštovanjem **FR. ČECH,**

568 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE.

Dr. R. Mielke, Medical Director.

Ako je človek bolan, takrat šele zamore ceniti veliko vrednost zdravja. Trdno zdravje je največja sreča za vsacega človeka, za bogatega, kakor tudi za revnega. Za bogatega, da zamore vživati življenje e v vsej razkošnosti, za revnega pa, da zamore preskrbeti vsakdanji kruh za-se in svojo družino, ker brez tega ni življenja za njega.

Skrb za Vaše zdravje je Vaša največja dolžnost v življenju. Ako Vi dopustite, da Vaše zdravje polagoma hira, ter slednič popolnoma zapadete bolezni, s tem ne zakrivite samo Vaši lastni osebi, ker isto ne spada samo Vam, ampak tudi Vaši družini, Vašim prijateljem in Vaši domovini. Ako torej zdravje zanemarite, ko imate priliko se ozdraviti, ni za Vas nobenega opravičila.

Vsi oni, kateri so trošili čas in denar za zdravila, a brez uspeha, naj takoj natanko opišejo svojo bolezen našemu glavnemu zdravniku, kateri je gotovo že mnogo bolnikov z jednako boleznijo imel v svojem zdravljenju, kateri so dosegli zaželjeni uspeh ter popolnoma ozdravili.

Mi namreč pri nakupovanju in pripravljanju zdravil ne gledamo na to, če isto malo več stanejo, samo, da imajo po zavžitju pravi uspeh pri bolniku.

Pisma, katera vsaki dan prihajajo od bolnikov, kateri so že popolnoma obupali nad svojim zdravjem in kateri se danes vesele boljšega zdravja, kakor kedaj poprej, dovolj jasno pričajo o tem. Čitajte nekaj tacih zahvalnih pisem ter slušajte, kaj oni poročajo, kaj je on storil za nje, kateri so ravno tako na taki bolezni bolovali, kakor Vi, kajti on zamore tudi za Vaš storiti to, kar je za druge storil.

Martin Krivic

Cenjeni Collins M. I.!

Vaše pismo sem prejel, ter Vam pošilam svojo sliko, katero priobčite v časopise ter se Vam zahvaljujem za Vaša zdravila, katera so mi pomagala, kakor Vam je znano, da sem v 8 dnevih popolnoma ozdravil.

Se vam še enkrat zahvaljujem in vsakemu Vas priporočam Vaš hvaležni

Martin Krivic,
612—6. St. Racine, Wis.

Directorju Collins N. Y. M. I.!

Vas prav lepo pozdravim in se zahvalim za ozdravljenje moje bolezni, ker vem, da ni doktorja, kateri bi mogel človeka tako hitro ozdraviti, kakor Vi. Ko sem zdravila prejel ter jih pričel točno po Vašem predpisu rabiti, jih nisem še polovico porabil, pa sem bil popolnoma zdrav, kakor poprej.

Vas še enkrat zahvaljujem in vsakemu Vas priporočam Vaš hvaležni

Josip Gulek,
Box, 26 Broadhed, Colo.

ZATORAJ ROJAKI! ako ste bolni, pridite osebno ali nam pismeno naznanite Vašo bolezen in vse simptome. Mi pošiljamo zdravila na vse kraje sveta, za katera se tu v Zjedinjenih Državah plača pri prejemu. Ako se pismeno obrnete na nas, pišite v svojem materinem jeziku, ker mi imamo nad 24 izurjenih tolmačev in Correspondentov za vse Evropske jezike, tako zamorete odgovor in natančno pojasnilo o Vaši bolezni dobiti v Vašem materinem jeziku.

Vsa pisma naslavljajte na sledeči naslov:

The COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE.
140 West 34th Street, NEW YORK.
Uradne Ure od 10—5 v tednu in 10—1 ob nedeljah in praznikih.

PREMOG, DRVA in KOKS

PRODAJA

ALBERT DENMARK

Pisarna na voglu

Center Ave. in 18 ulica.

Prodaja konj i konjskih oprav.

Telefon: Canal 2248
Stanovanje 594 Center Ave.,
Chicago, Ill.

SLOVENCI POZOR!

Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške -- za delavnik in praznik, tedaj se oglasite pri meni, kjer lahko govorite v svojem materinem jeziku.

Čistim tudi stare obleke in izdelujem nove po najnovejši modi in nizki ceni.

Juraj Mamek 581 S. Center Av. blizo 18. ul., Chicago

POZOR! SLOVENCI! POZOR!

SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrezba točna in izborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Slovencem in Hrvatom naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

OBLEKE

po najnovejšem kroju. Unijsko delo: trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.

598-600 Blue Island Ave Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila. **647 in 649 Blue Island Ave., Chicago** Uradne ure: Od 1 do 3 popol. - od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovensko.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!
1628-1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill

Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košiček Bratje

SALOON!

Dobro pivo, wiskey, likere, vino izvrstne smodke in prigrizek.

Oglasite se na Centri!

NIHILIST.

Povest iz ruske revolucije.

Spisal V. T. J. Zavorič Feodorov.

Na levo dvorske palače, ki jo je sezidal na obalah Neve Peter Veliki, čez veliki most, se odcepi od glavne ceste ulica Ane Dolgoruke. Visoke palače se dvigajo na obeh straneh široke ulice, ki je tlakovana z velikimi pločami; do križpota je ulica široka, a tu se začne naenkrat zoževati, da je nazadnje tako ozka, da se ne moreta v nji srečati dva voza. Velike palače izginjajo in mesto njih stoje nizke hiše, skozi kojih okna komaj prodira slabal uč. Po ti ulici je šel temne noči človek nizke postave, zavit v dolg siv plašč, ki ga je z eno roko trdo držal, z drugo pa si je držal klobuk, da mu ga ne odnese veter.

Od Neve preko mestnih hiš je vel močen veter, goneč težke oblake pred seboj; malo ljudi je bilo na cesti, tako da je bil most skoro prazen. Dva policista v sivih plaščih, visokih čakah s sabljo preko rame sta se sprehajala po mostu. Neznanec stopi na most ravno v trenotku, ko se pripelje od druge strani velika kočija, ki sta bila v njo vprežena dva črna konja. Na [illegible] je sedel kočijaž v beli livreji, ki se je nje zlati ovratnik videl izpod dolgega črnega plašča, poleg njega pa je sedel sluga v enaki opravi, ki je imel na prsih prekrižane roke. Ko je kočija drvela mimo neznanca, ta postoji, dvigne glavo in pogleda skozi okno v kočijo. Oba policista se ustavita in vojaški pozdravita onega, ki je sedel v kočiji. Izvč raz svetilke na mostu se usuje skozi okno v kočijo, ki jev nji sedel minister Sipjagin, upravitelj tajne policije in minister notranjih zadev. Nenadno se je srečal neznanec na mostu Ivana Groznega s človekom, ki že mnogo let stiska ruski narod. Bledo neznančevo lice se spremeni v divji maševalni izraz, a suhi prsti se stisnejo v pest, ki je pa ne dvigne, ker ga je pazno motril kapetan mestne straže, ki je jahal s četo stražnikov za vozom. Premaga se in uljudno pozdravi ministra Sipjagina, ki je poleg njega tajnik grof Žilinski v živahnem razgovoru.

Neznanec z divjim pogledom spremlja obojico, dokler ne izgine kočija za oglom, potem gre pa svojo pot naprej. Jelo je snežiti in veter je žvižgal nad mestnimi stolpi. Neznanec zavije v stransko ulico in obstoji pred majhno hišico, iz žepa potegne svetilko in gleda na vrata; pritisne na gumb, vrata se odpro in neznanec stopi v vežo; vrata se pa za njim glasno zaloputnejo.

* * *

Na stopnicah zimskega dvorca v Petrogradu stoje lakaji čakajoči goste, ki prihajajo na prvi letošnji dvorni ples. Velika električna svetilka pred palačo žari daleč naokoli po trgu, kjer je velika množica ljudi, ki gleda dohajajoče goste, čudi se dragocenim oblekam in redovom, ki blesté na prsih posamnikov. Vsa ulica je polna kočij, ki so pripeljale dostojanstvenike iz stanovanj do palače.

Dvorska ura je odbila deset.

V dvorani zasvira godba in skozi visoka okna se je moglo videti na ulici, kako se je pričel ples. Močneje sneži, in množica se izgublja, le kdo še ostane, posluša godbo in se oddalji. Elegantna ekvipaža se ustavi pred vrati dvorana; vsi lakaji prihité došlemu nasproti in sluge naredé špalir. Iz kočije stopita človek srednaje starosti in njegov tovariš. Bila sta minister Sipjagin in tajnik. K njima stopi raz stopnic dvorni mojster, globoko se prikloni ter dá ministru na zlatem krožniku pismo.

Sipjagin prebere in reče:

"Kje je car?"

"Njegovo carsko veličanstvo je že trikrat prašalo po Vaši ekscelenci in mi naročilo, da Vas pričakuje v kabinetu poleg spalne sobe!"

Minister se obrne k svojemu tajniku in mu reče nekaj francoski, nakar tajnik odide v plesno dvorano. Nato pa veli: "Peljite me k caru!"

Oba gresta po hodniku na levo; dolgo gresta naprej, dokler ne stopita v malo sobico, ki je pred njo stal na straži častnik-kozak. Ko stopita na malo ploščo, pritisne ceremonijal na gumb in plošča se dvigne. Za trenotek sta bila v nadstropju carjevega stanovanja. Oba stopita raz plošče, ceremonijal odide, a se kmalu vrne in reče:

"Car Vas pričakuje!" pokloni se globoko in pokaže ministru veka vrata.

Minister gre skozi predsobo, kjer je stala velika straža, a niti je ne pogleda, ampak stopi v sobo, kjer je delal car.

Car je sedel za pisalno mizo, globoko zamišljen in v prvem trenotku ne opazi ministrovega dohodo, zato sam reče: "Vaše veličanstvo me je čakalo?"

Car dvigne glavo, kakor bi se razmislil iz težkih premišljevanj, ko pa zagleda pred seboj ministra, se nalahno nasmeje in dé: "Pozni ste!"

Car začetkoma ne odgovri ničesar, njegovo oko je zrlo na pôlo papirja ki je ležal na mizi, nato reče: "Preberite!" in dá ministru pôlo.

Minister potegne iz žepa zlat nanosnik, natakne ga na nos in glasno prebere pôlo:

"Nesrečni narod! Ti trpiš grozne muke potrpežljivosti, stresi sleduijč raz sebe svojo slabost, ki jo tvoji tirani imenujejo zvestobo carju, pa se spomni, da si ti, kakor on človek! Dvigni, zdrami se in razbij okove! Dosti dolgo si jih nosil, dosti si trpel, čas je, da postaneš gospodar svoje hiše! Kar ne moreš doseči zlepa, doseži zgrda! Na vrsti so minister Sipjagin - Gorjanov in njegovi tovariši. Ko vidiš, da se ti valjajo v svoji krvi, vedi, da je prišel čas rešitve!

Nihilist!"

Sipjagin je bral mirno, brez strahu svojo smrtno obsodbo in se glasno nasmejal, car pa ga je začaleno opazoval, čez nekaj časa praša minister:

"Samo eno vprašanje, Veličanstvo! Kje ste dobili ta proglas?"

"Danes prav pred plesom mi ga je dal policijski šef, ki ga je odtrgal raz neke stene v mestu. Šef pravi, da je vse mesto polno teh proglasov, ki jih sedaj trgajo! Ali veste o tem?"

"Vaše Veličanstvo me dovaja v neprijeten polažaj! Kak minister policije bi bil jaz, da ne bi vedel, kaj mislijo o meni; kako bi mogel skrbiti za Vašo varnost, ko bi ne bil niti svoje svest! Ne, da ne bi znal samo za ta proglas, jaz znam, kje je bil tiskan, dá, še več znam, vem kdo ga je dal tiskati, vem, da je društvo, ki dela za revolucijo; dá, celo v dvorskih krogih, v bližini Vašega Veličanstva se nahajajo člani tega društva."

Car prebledi; hotel je vstati raz stol, pa vsled razburjenja ni mogel.

"Ne bojte se, Veličanstvo", nadaljuje minister, "kako bi mogel jamčiti za Vaše življenje, ko nebi ni za svoje."

Car umirjen vsled te izjave reče: "Povejte mi, kaj veste o stvari!"

"Vašemu Veličanstvu je znano, da se je nihilizem pričel v dobi Petra Velikega. Državno upravo so motili razni izgredi in poedinci so bili krivi državnih katastrof. Glavna krivda, da Rusija še danes nima ustave, se tiče nihilizma! Ali more kak državnik dati ustavo narodu, ki vedno želi revolucije? Mi vemo, da je hotel Aleksander II. dati ustavo, da je odpravil izgnanstvo v Sibirijo za izdajalce in upornike. A kaj se je zgodilo, padel je kot žrtev atentata nihilistov! Bomba je končala njegovo življenje v onem trenotku, ko je mislil dati Rusiji ustavo! Princ Bokunov je stal na čelu zarote in ponosno padel kot anarhist. Državniki njegovih naslednikov si niso upali nadaljevati reform. Po smrti Vašega očeta ste stopili na prestol, in s tem se je začelo premišljevati o ustavi. Jaz nisem bil nasproten, da dobe ustavo evropske gubernije, nasprotoval sem samo ustavi azijskih pokrajin. No položaj, ki se nahajamo danes v njem, premenil je moje pripričanje in danes sem nasprotnik ustave. V Rusiji je samo en narod — ruski; jaz ne priznam ne Poljakov, ne Finceev, ne Mongolov, ne Tatarov! Jaz poznam Rusijo in v nji ruski narod. Ko je sedel na prestol car, ki je enako pravičen vsem narodom, poiskal si je nihilizem drugo polje svojega delovanja! Jaz sem prepričan, da bombe še niso nehale delovati."

Carjeva roka je zadrhtela, ko je izrekel te besede Sipjagin, ki je nato nadaljeval:

"Nihilizem ima sedaj svojo zastopnico v nezadovoljnosti Finceev in Poljakov. Ni bilo brez razloga, ko sem svetoval Veličanstvu, da naj vzame Finski avtonomijo, ali Vaše Veličanstvo mi je odgovorilo, da nečе nikomur kratiti narodnih pravic."

Car odločno odvrne: "Da moja čvrsta volja je, da ne gazim narodnih pravic, ki so jih narodom priznali moji predniki."

"Bog daj, da se ne bi kesali! Nihilizem ruje med Poljaki in Finci, tudi med nas pride! Ko sem postal minister, stavil sem si za prvo nalogo, da iztrebim nihilizem! Znano vam je, da sem ustanovil lastno policijo, ki išče po vseh kotih sledove nihilizma; posrečilo se mi je, da sem mu prekrižal mnogo načrtov, a sedaj sem pripravljen, da mu zadam zadnji udarec! Razpršeni deli nihilistične vojske se zbirajo okoli svojih voditeljev, pregnancev v Zurichu in Genevi, kjer je njih odbor in pripravljajo atentate. Da je to kje drugje, bi temeljito uničili to zalogo, ali proti slobodnim meščanom slobodne Švice ne moremo storiti nasilnih korakov. Zdi se mi, da je desti, ako pazimo dobro nanje, ako ne pustimo, da dopisujejo z domačini, ako pazimo na one, ki tu govore o njih. Proti nam in naši policiji ne morejo ničesar! Zato tudi vem, odkod so ti proglasi, ki nas obsojajo na smrt! Razjasnim Vam tudi, odkod prihajajo ti proglasi!"

"Govorite!"

Ko so se zaceli nemiri na kijevskem vseučilišču, sem nastopil kar najstrožje, dal sem zapreti univerzo in aretirati dvesto dijakov in jih dal v preiskavo. Njih pregreha je bila jasna, in dal sem jih kaznovati! Uporniki pa so to porabili in mi sedaj žugajo! Ali jaz upam, da skoro stopim pred Vaše Veličanstvo in pokorno javim, da je rak-rana na telesu Rusije izžgana, da nihilizma ni več!"

*

Nekaj kasneje je stopil car s Sipjaginom v plesno dvorano; bil je videti dobre volje.

Sipjagin gre k generalu Dragomirovu, prime ga za roko in gre z njim skozi dvorano v stransko sobo. V kotu sedeta, prižgeta si cigarete in minister začne govoriti:

"Važno poročilo imam za Vas, ki mi ga je poveril car!"

"Car ve, da more razpolagati z menoj", odgovori pokorno general.

"Vi veste, da je izpraznjeno mesto petrogradskega prefekta vsled smrti generala Heidna! Na to mesto pride guverner Finske, general Zatonski, a vas misli car imenovati guvernerom in generalom Finske!"

"Niti najmanjega veselja nimam do policijskega poklica", odvrne Dragomirov. "Vojak sem! Mislim, da najde car kako bolje mesto zame, če ne, prosim za pokoj!"

"To bi se zdelo, kakor da se bojite Finceev!"

"Ne bojim se nikogar, a nerad služim policiji!" odvrne kratko general.

Dovolite, da vam stvar razjasnim! Mi potrebujemo energičnega človeka, ki bo znal upornike ukrotiti, seveda v imenu zakona. Imperator vam neomejeno zaupa, a jaz se zanašam na Vas, da premagate v kratkem času vse težkoče. Jaz mislim, da to za človeka, kakor ste Vi, nima nikakih težkoč!"

"Ali je to volja carjeva?" vpraša general in ostro pogleda ministra.

"Car želi, da se kar najostreje postopa proti Fincem in Poljakom, in meni je ukazal, da na čelo varšavski in finski guberniji postavim vestne, energične ljudi. A jaz boljega človeka nisem našel kot vas, general!"

General Dragomirov, siv staree srečen, ko se mu je tako laskal najuplivnejši človek v Rusiji, dá se pregovoriti ministru in mu dá roko, češ, da je zadovoljen. Nato odideta.

Po nekaterih trenotkih se odgrne zavesa v sobi in dvoje divjih oči zablesti, v dvorano stopi nek mladenič, tuintam spusti na tla par listkov in se pomeša med množico. Ko je šel mimo grofa Aleksandra Vladimiroviča, reče mu tiho: "Zver!", grof mu v istem glasu odvrne: "lovec".

Kmalu potem odide s plesa tudi grof Aleksander. —

Minister Sipjagin se je ravno pogovarjal s kneginjo Juto, ko stopi k njemu tajnik in mu nekaj zašepeta, minister se pokloni in odide s tajnikom v stranko sobo; tu mu dá tajnik mal listek, na katerem je bilo napisano: "Pripravljaj se! Oprosti se z življenjem, jutri je dan sodbe! Tresi se, tiran Sipjagin!"

Dasi je bil Sipjagin jako hladnokrven človek, vendar so mu zadrhtele roke, ko je prebral listek, dvigne glavo in praša svojega tajnika: "Kje ste našli ta listek?"

"Na tleh v plesni dvorani!"

"Samo tega?"

"Ne, več!"

"Kdaj ste opazili prvega?"

"Malo potem, ko ste odšli iz stranske sobe!"

"Ali je šel kdo za menoj?"

"Nismo opazili?"

"Kdo me je spremljal?"

"Detektiv Stjepanov!"

"Privedite ga!"

(Dalje prih.)

V poljskih šumah.

Zgodovinski dogodek. Napisal Ernest Eberhater. Poslovenil Jože Logačan.

(Nadaljevanje.)

Kralj je pokimal in odložil je klobuk in plašč.

Gozdar ga je pogledal.

Kralj je bil oblečen v višnjevo uniformo, na kateri so bili prišiti veliki gumbi iz bakra. Imel je širok pas okoli ledja, njegove noge so pa tičale v visokih škornjih in vihastih hlačah. Oborožen je bil z dvema samokresoma in dolgo sabljo.

"No, je rekel Stanislav. "Marjeta prinesi večerjo, gostoma je pa pokazal, naj se vsedeta na klop. — Karel se je takoj vsedel.

Vsi so se že vsedli, le njegov oproda je še stal, ker se je bal, da bi razžalil kralja, če bi se vsedel.

Karel ga je pa zgrabil za roko in ga potegnil poleg sebe na klop.

Jasko je postavil veliko skledo kaše na mizo. Vsi so pričeli jesti. Karel je vzel leseno žlico in je pričel pridno zajemati kašo.

Gozdar, ki je sedel kralju nasproti, ga je vedno ogledoval. Po večerji, ki je končala molče, je gozdar namignil Stanislavu in šepnil v uho:

"Čuj, Stanislav! Stavim, da je to tisti človek, ki je bil v bitki vedno v prvih vrstah in na katerega sem streljal s srebrnim gumbom. Morda je švedski kralj?"

"Ali se ti sanja," je odgovoril Stanislav. "Kralja sem tudi jaz videl. Ali ta mu še podoben ni."

"No, videl sem ga tudi dobro. Še se spominjam, kako se je vspel njegov konj. Saj ima tudi širok pas, katerega mu je baje podaril sam vrag. Stavim svojo glavo, da je kralj."

"In če bi bil kralj," je odgovoril Stanislav, "je tukaj na varnem. Moj gost je in prosil me je za prenočišče. V koči moji se mu ne bo skrivil las na glavi, magari če bi bil sam vrag."

"Še tega je treba," je godrnjal gozdar. "Takega sovražnika bodemo pustili, da uide."

"Tukaj lahko spi," je rekel Stanislav, "Zunaj pa naredi kar hočeš," in stopil je v čumnato.

Ne da bi se slekel, je legel kralj k počitku in zaspal, še predno so legli v čumnati spat Marjeta, Stanislav in gozdar.

Madžar je čul vso noč na klopi pred ognjiščem. Pušil je iz krate pipe in pokladal polena na ogenj.

* * *

V veliki dvorani je sedel zamišljen podkancelar Litavske.

Pred kaminom, v katerem je prasketal ogenj, je pa stal Ordenga, reven plemič. Oba sta bila nasprotnika saksonskega kralja, Augusta II.

"Bitka je zgubljena," je rekel podkancelar. "Mnogo Švedov je moralo izgubiti svoje življenje."

"Osemtisoč mož," je odgovoril Ordenga.

"Vraga," je dejal podkancelar, "pri Narvi je Karel pognal s 7000 Švedi 80,000 Rusov v beg."

"Ali so se dolgo bili?" je vprašal podkancelar po kratkem molku.

"Ves dan so se bili. Bitko je odločil Telembski, ki je s konjico napadel Švede za hrbtom in jim vzel topove."

Vstopil je nakrat visok mož, zavit v plašč, ki je bil pobeljen s snežno plastjo.

Njemu je pa sledil drugi, oblečen v ogrsko kutko.

Prvi je obdržal klobuk na glavi, drugi je pa že zunaj otresel sneg s svoje kučme.

"Vi ste milostljivi kralj," je dejal podkancelar in začudeno zrl v novodošleca.

Karel XII. je pokimal in stopil k kaminu, da bi ogrel prezebla prste.

Podkancelar je takoj ukazal pripraviti večerjo.

Oproda je pa ostal pri vratih.

"Gospod podkancelar," je pričel Karel XII., "potrebujem dva zanesljiva sela."

"Takoj bodeta tukaj, Veličanstvo."

"Pero in črnilo," je zapovedal Karel; vsedel se je in napisal dva povelja, katera je uročil vstopivšemu selu. Določil je tudi čas, da kdaj se morata vrniti.

Stopil je zopet k kaminu.

"Vam je že vse znano," je spregovoril Karel po kratki pauzi. Segel po svoji navadi zopet v lase, pa je zadel ob klobuk.

"Oprostite g. podkancelar, da je švedski kralj vstopil tako neotesano."

Dal je klobuk Madžaru in rekel:

"Otresi sneg, zunaj!"

Oproda je odšel.

"Temu Madžaru se imam mnogo zahvaliti," je govoril kralj. "Zvest je kot pes, hraber kot lev in neumen kot osel."

Madžar je zopet vstopil.

"No, tovariš," ga je nagovoril prijazno kralj. "Zebe te in ogrej se, saj sva pri kmetih brez čevljev tudi skupaj spala in jedla."

"Kaj? Milostljivi gospod," je spregovoril Ordenga. "vi ste spali pri Kurpih, ki so potolkli vaše vojake?"

"Saj jim bom plačal," je jezno vskliknil kralj. "Še vnuki se bodo spominjali, kako je Karel XII. maševal svojo sramoto. Ali truden sem, rad bi šel spat."

"Vse je pripravljeno. Ako vaše Veličanstvo želi, takoj pokažem spalnico.

* * *

Ob solnčnem vzhodu je bil kralj že na nogah.

Imel je nemirne sanje. Večkrat po noči je pričel zapovedovati, kakor da bi bil v bitki.

Že o polnoči je bilo dvorišče polno švedskih pešcev in konjice, katerm je zapovedoval general Steinpflicht. Podkancelar se ni upal povedati, da se njegova vojska že zbira. Toda Karel je kmalu šel izstopil iz spalnice.

"Kako je g. podkancelar," je vprašal kralj. "Ako so moje čete že tukaj?"

"Da, vaše Veličanstvo. Že čakajo na vaša povelja."

"Kdo zapoveduje?"

"General Steinpflicht!"

"Vrlo, general Steinpflicht naj takoj vstopi!"

Steinpflicht je kmalu vstopil in se razveselil, da vidi kralja nepoškodovanega. Kralj ga je potrkal po rami in rekel:

"Vesel sem, da sem všel tem vragom brez čevljev. Ali si pripeljal vojake?"

"Dva polka pehote, en polk konjice in 4 topove; čez dve uri bodo še druge čete tukaj."

(Dalje prih.)

POZOR! POZOR!

Slovenci v Chicagu.

VELIKA

domača zabava

SOCIALISTIČNEGA KLUBA

dne 25. jan. 1908

v prostorih sod. F. Mladiča
587 So. Center Ave., Chicago.

Godba, petje, deklamacije in ples.

Začetek ob 8 uri zvečer.

Vstopnina prosta.

Čisti dobiček zabave je namenjen "Proletarcu"

O uniji premogarjev.

Star izrek se glasi: Čevljar ostani pri svojih kopitih. Dasiravno ni zmiraj in povsod umesten in potreben ta izrek, vendar se ga hočem danes oprijeti in razmotrivati edino v moji stroškovni organizaciji združenih premogarjev v Ameriki.

Kakor znano, je to največja delavska organizacija v Ameriki in spada k American Federation of Labor. V zgodovino te organizacije se bom spustil samo toliko, kolikor sem sam doživel, odkar sem nje član.

Od svoje prve zmage z dne 1. aprila 1898, ko so lastniki premogokopov pripoznali unijo, je ista urno napredovala in tudi precej priborila premogarjem. Dokler je unija skrbela le za množitev svojih članov in v tem smislu korakala naprej, bila je respektirana tudi od strani podjetnikov. Toda kmalo je prišel čas, ko je mogla tudi naša unija javno dokazati, ali je vredna pozornosti podjetnikov ali ne. Poglejmo najprvo, kako so se razvijale plače premogarjev pod vplivom naše organizacije.

Leta 1898 se je pogodila unija za osemurno premogarsko dnino $1.75; leto kasneje se je na konveneiji premogarjev in lastnikov premoga uveljavila ista pogodba še za dobo enega leta. Toda l. 1900 premogarji niso bili več zadovoljni s to plačo, temveč zahtevali so 25 % več. Konvencija je zavlačevala to zahtevo dan za dnevom dokler ni John Mitchell, predsednik unije, zagrozil posestnikom rovov, da pokliče vse premogarje na štrajk, ako se ne sklene pogodba do 15. feb. istega leta. Čujte in strmite! Takrat je še imel slavni (!) Mitchell pogum — groziti s štrajkom, kar je tudi pomagalo. Operatorji so sklenili pogodbo z unijo do omenjenega dne in po ti pogodbi se je vzdignila dnina premogarjem od $1.75 na $2.10.

Tako je ostalo tri leta. V očigled vedno rastočej draginji se pa premogarji niso mogli zadovoljiti, več s to plačo in so ponovno po vsi pravici zahtevali zvišanje iste. L. 1903 so se pogodili za $2.36 osemurne dnine. Leto kasneje to je leta 1904 so pa zahtevali operatorji na skupni konveneiji 20% znižanja plače. Konvencija se je razbila, kajti zastopniki premogarjev niso hoteli dati, kar so si premogarji prej priborili. Nato je Mitchell, absoluten kakor ruski vladar, sam sklenil pogodbo z operatorji in dovolil, da so se znižale plače za 55%. Pogodba je veljala za dve leti. Mitchell je sicer dal na glasovanje vsem članom unije, da naj se odločijo za znižanje plače ali — štrajk. Obenem je pa pritiskal na premogarje, da naj glasujejo proti štrajku, torej za manjo plačo. Utemeljeval je svoje mnenje s tem, da unija ni pripravljena za štrajk; da nima denarja itd. V dveh letih — rekel je Mitchell — poteče pogodba na poljih trdega premoga in mej tem časom se nabavi denar nakar bomo šli z boljimi močmi v boj. Grozil je tudi, da odstopi od predsedništva če bodo premogarji glasovali za štrajk, — kar bi bilo tudi edino prav. Po štetju glasov za ali proti štrajku se je dognalo, da je bila Pennsylvania, kjer so premogarji glasovali za znižanje plače; proti zapadu se je glasovalo sploh za štrajk, toda morali smo podleči.

Po preteku te, za premogarje sramotne pogodbe, se pa premogarji niso več dali ugnati v kozji rog ampak zahtevali so brezpogojno isto nazaj, kar so že imeli. Ker se je l. 1906 konvencija zastopnikov operatorjev in premogarjev zopet brezuspešno razšla, prenehali so premogarji 1. aprila om. l. z delom in naznanili operatorjem, da štrajk bode trajal toliko časa dokler ne podpišejo plačilne lestvice iz leta 1903, kar bi pomenilo 55% zvišanja plače.

Operatorji se niso hoteli takoj odločiti in vsledtega je nastala okoli rovov grobna tišina. Parne piščali na lokomotivah in krog premogokopov niso več piskale; orodje je počivalo. Po dva meseca trajajočem štrajku so lastniki premoga se udali, nakar se je zopet vršila brezpotrebna konvencija. Delavska pogodba je bila sprejeta in operatorji so podpisali plačilno lestvino iz l. 1903. Značilna je ta pogodba toliko, ker jamči kapitalistom za mir s tem, da ima unija kaznovati vsakega člana z $10 globe, če bi prelomil kontrakt in šel na štrajk.

(Konec prihodnjič.)

Kupujte pri tvrdkah, ktere oglašujejo v našem listu. Kadar kupujete, prosimo, omenite "Proletarca".